

M. Sadık Aslankara

SİĞİNAK

roman

M. Sadık Aslankara
SİĞİNAK

TÜRK YAZARLARI

Yayın Yönetmeni
İlknur Özdemir

Dizgi
Serap Kılıç

Düzeltili
Fulya Tükel

Montaj
Mine Sarıkaya

Kapak Düzeni
Semih Özcan

İç Baskı
Özal Basımevi

Kapak Baskı
Çetin Ofset

Cilt
ZE Ciltevi

1. basım: 2003

ISBN 975-07-0301-4

© M. Sadık Aslankara / Can Yayınları Ltd. Şti. (2003)

M. Sadık Aslankara

SİĞİNAK

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com 5

M. SADIK ASLANKARA'NIN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

SIĞINAK / *roman*
UYKUSU SAKIZ / *öykü*

M.Sadık Aslankara (d.12 Aralık 1948; Denizli, Sarayköy) yazar, tiyatrocu, belgesel sinemacı. AÜ. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Adını ilk olarak 1965-67 arasında, *Cumhuriyet*'in 'Tartışma' bölümünde yayımlanan çok sayıdaki yazısıyla duyurdu. Dergilerde yazmaya *İmece* ile başladı (Nisan 1967). 1973-75'te *Yansıma*'nın yazarları arasında yer aldı. Edebiyat dergilerinde yeniden, yaklaşık on beş yıl sonra görüldü. Bugüne dek başta *Adam Sanat* olmak üzere otuz kadar dergide yüzlerce yazı yayımladı. 1968'de, Ankara'da *Halk Oyuncuları (H0)* sahnesinde başlayan profesyonel tiyatro yaşamında akla gelebilecek her işi yaptı. Gerektiğinde kıyıda durdu. 1993'te eylemli tiyatroyu bıraktı, ancak alanla bağlarını hiçbir zaman koparmadı. TRT televizyonlarında (1976-2002), kameranın önünde, arkasında dört yüz dolayında yapımda görev aldı, belgesellere yönelişinden on yıl sonra, 1994'te belgesel yönetmenliğine geçti, arkadaşı Okan Çançin'le gerçekleştirdiği belgesellerin yönetmenliğini üstlendi. Çalışmalarıyla yazın, tiyatro alanlarında yurtiçinde, belgesel sinemada yanı sıra yurtdışında çeşitli ödüllere değer görüldü, farklı türde beş kitap yayımladı: *Kevser'di* (oyun, 1989), *Bin Yüz Bir Giz* (roman, 1993), *Selgeus'ta Buse* (roman, 1996), *Cumhuriyetimizin 75. yılında Ormancılığımız* (derleme, 2000), *Uykusu Sakız* (öykü, 2001). *Sığınak*, yayımlamadığı ödüllü dosyası *Kör Memdali'nin Çınar Ağacı* (1990) ile birlikte, gün yüzüne çıkardığı dördüncü romanı.

Sığınak'la boğuşurken ben,
bir yanım uçurum öte yanım kasırga;
Cavide Erand Aslankara*, oradaydı.
Mum alevinin sönmeye yüz tutmuş ebrusuyla
ışıklar saldı, aydınlattı yönümü yöremi.
Ne ki, bunu roman biliyor bir tek,
çünkü tek tanık o!
Bu tek tanık, onun bağısladığı bir kitap.
Şimdi kalksam, bir sevgi çelengi olarak,
bu kez ben sana sunsam bunu,
o sonsuz uykunda örtünür müsün anne?

---

* 1911-29 Temmuz 2002

Kuzey kapısından kente girmeden, efendisi, Epiktetos'u* nekropol önünde durdurdu. Mezar Epiktetos'a aitti. Kölesine döndü:

— Bak, o da köleymiş, dedi, ama felsefeciymiş, diye ekledi.

Epiktetos, bir şey demedi.

Efendisi, kitabeyi okudu:

“Ben; köle, sakat, fakirlik ve yoksullukta başka bir İros olan, bununla birlikte, Allahın sevgilisi bulunan Epiktetos'um.”

“Emirlerinize başkaldırdım mı? Bana verdiğiniz armağanları boşuna harcadım mı? Sizden hiç sızlandım mı? Tanrısal bilginizi hiç suçladım mı? Benim halimden hiç tedirgin olduğumu gördünüz mü? Beni hiç kırılmış, sızlanır gördünüz mü? Bu muhteşem gösteriden çıkıp gitmemi mi istiyorsunuz? Çıkıyorum... Beni buraya almanızdan dolayı size bin kez şükrediyorum.”

Efendisi, Epiktetos'a döndü:

— Sen, felsefeci olamadın, keşke olsaydın, seni dostlarıma tanıttırdım, böylelikle sevindirirdin sahibini.

---

* Epiktetos ile efendisi arasındaki konuşmalarda, alıntılar, Epiktetos'un **Düşünceler ve Konuşmalar** (Çeviren: Burhan Toprak, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1967) adlı yapıtından aktarılmıştır. 'Epiktetos', 'satın alınmış adam, köle, uşak'; 'İros' 'İthake'de ünlü bir fakir'.

Epiktetos, bir şey demedi.

Efendisi, atın sırtından aşağıya, Epiktetos'a eğildi:

— O, inançlıymış, dedi.

Epiktetos, şöyle yanıtladı onu:

— İnançsız olmak, tıpkı inançlı olmak gibi bir inançtır efendim. İnanç dediğimiz, biz ölümlülere 'var' görünür de, ölümsüzler için ne anlama gelir, bunu bilemem.

— Kentlerin de tanrıları var... Kentler inançlı mı, inançsız mı peki?

— Tanrılar, adlarına kurulu kentlerin inancına kanıt gösterilebilir mi dersiniz efendim? Kentlerin İskender'den, Sezar'dan önceki inançlarıyla sonraki inançları aynı inanç mıdır? Boşaltılsa kent, inancı kalacak mıdır? Ya da hiç tanımadığımız insanlar gelip kuşatırsa kenti, kent artık yeni sahiplerinin inancını mı taşıyacaktır?

Efendisi sabırsızlandı:

— Sen, kentlerin inancı olamayacağını mı söylüyorsun?

— Hayır efendim, kentlerin inancının, kent inancı sayılamayacağını, ama kentlilerin bir inanca ya da inançsızlığa sahip olsa da bunu ancak kentlerde yaşayabildiğini söylemek istiyorum.

Efendisi atını kamçladı:

— Felsefeci Epiktetos öyle söylememiş ama...

Epiktetos, sırtındaki heybeyi tartarak dengeledi, efendisinin peşinden seğirtti:

— O, bunu söylemekle kalmamış efendim, yaşamış da. Yaşadığı içindir ki kent bunu yan-

sıtabilmiş...

Efendisi arkaya döndü:

— Hadi gecikme köle!

Sonra kendi kendine söylendi:

— Allah Allah, bu adam topalmış da, yeni fark ediyorum.

Domitianus Takı'ndan geçip kente katıldılar.

Kentin tarihini çaldım, evet çaldım, başkaları için değeri olabilir mi bunun, ne güneş ne hazine; ben değerli bir şey çalmışçasına ürküyorum kendimden. Ahlakım topun ağzında, bangır bangır bağırdığım Sarayköy Sesi sonra; hırsız gazetesi...

Herkes bir köşeye dağılmışken yine o salı, küf kokusunun peşinde adım adım ilerleyişi... Bekçiden duymuş, odalardan birine yılmışlar çuvalları, eski kitaplar, kayıttan düşülmüş... *Hangi oda*, mahzenden mahzene ürkerek geçişi, burnunu tıkayan o yoğun kokuyla birlikte. Yüreğini titreten korku bacak arasını dağılıyor birden, salacak neredeyse paçasından, nasıl çözüp çıkarıyor ilk kez yapıyor-muşçasına acemi parmaklarıyla. Besim Bey, ötede iş dersine vermiş kendisini, hoş kimsenin umurunda değil ders, sigara içmeye tüyenler, kızların bacakları için tahtalarda budak deliği arayanlar... Kalan üç-beş öğrencisiyle çerçeve yapmaya uğraşılıyor o habire. Hüsnü de onlardan ama bekçinin sözleri gündür ayartmakla meşgul onu, gidip karıştıracak çuval-ları, kitaplara bakacak...

Göz gözü görmez bir karanlık değil, ama açık koyu gölgelerin durmadan yer değiştirdiği loşlukta tek tek dolaşmak aralıkları zor.

Birden karşımda, dünyanın tüm kitapları...

Dondurulmuş yazılar da özellikle saklanmış sanki buraya; *Sarayköy Sesi* de böyle değil mi? Ken-

di dondurulmuşluğundan sıyrılıp gazetesine yollandığında, o da Sarayköy'ü dondurmaz mı gelecek için?

Uyanır annesinden babasından kalan konak yavrusu iki katlı ahşap evde; genişçe avlunun öte ucundaki helaya gider, sonra tulumbadan çektiği foşurtulu sularla yüzüne su çarparak otu böceği gözden geçirir derin bir iç çekişle; yan yana yaşayabildiğine şükreder onlarla, kardeşlerine minnet duyar yüreğine konup geçen ılıklıkla, satım yönünde zorlamadıkları için onu...

E, canım kime kalacak, yeğenlere. Hatta basımevi...

O da işe yarasa; resmi ilan, üç-beş doğum, ölüm duyurusu, bayram kutlaması, yolunu şaşırması Sarayköylülere düğün davetiyesi, tebrik, kartvizit, fatura, irsaliye, bilmem ne... Bulaşmaz hiçbirine bunların, çocuklar dizer, basar, verirler, faturasını keser Hüsnü bir tek, ağırına gider gazeteciliğin dışındaki işler, itilir, çocukluğundan bu yana kendisine biçtiği rolü çalan ne varsa nefret eder hepsinden. Bilir de ayrıca, sevmediği bu işler olmasa karnını bile doyuramaz, *Sarayköy Sesi* bunlarla beslenir çünkü.

Hırsızlığım değil, hırsızlığımı besleyen gazete!

Loş mahzende çuvaldan çuvala koşturuşu, karıştırışı, adlarını, yazarlarını yutarcasına okuyup yerlerine koyuşu, ardından ötekine, onu bırakmadan bir başkasına el atışı. Kimileri defter, elyazması, basılmadan, kitaplaşmadan kalmış anı belki. Arap alfabesinin yanında Latin harfliler de var aralarında...

Basımevine gönderilmeden kalmış, yazarının ardından bir köşeye fırlatılıvermiş defterler daha

çok kamçılamaştır onu. Mirasçılarını mı savurmuştur bunları böyle sandık sandık; ya şu 'koca mektep'in yaptığına ne demeli, kendisine emanet edilen binlerce kitabı defteri, yıllar yılı kütüphanende koru, sonra kalk eskidi diye kayıttan düş, çuvallara tık, mahzende çürümeye terk et, olacak iş mi bu?

Tarhan Toker'inkiler, başka başka yazarların farklı kent tarihleri...

Öğretmeni olmuş değil Tarhan Bey, öğrenciliğe başladığında Hüsnü, emekliye ayrılp çoktan köşesine çekilmiş o. Bir burulma, yangısı yaşanmadan sızıvermiş kan yaradan.

Çabuk çabuk çıkarıp çuvaldan, ceplerini, koyunu, her yakasını bunlarla doldurmuştur; Besim Bey'in gözleri önünde çantasına yerleştirmiştir döndüğünde; Ne o, diye sormuştur Besim Bey, ne onlar öyle gazeteci, diye eklemiştir. Arta kalan zamanlarında *Sarayköy Sesi* gazetesinde muhabirlik yaptığını bilmeyen yoktur öğretmenleri arasında; Hiç, kitap, demiştir öğretmenine. Besim Bey, resmine, mahzenin yan ızgaralarındaki şapırtılı denizine dönmüştür, öğrenciler de çerçevelerine. Sahi, deniz resimlerinin bir yanına neden hep parmaklıklar, ağlar, bukağılar, zincirler, kapanlar koymuştur acaba Besim Bey?

Yalnız okul çevresinin değil tüm Sarayköy'ün tanıdığı biridir o yıllarda; 'Küçük Gazeteci'... Oğuz'la tanışmalarını anımsar arada. Bir çift söze sığdırdığı değerini çocuk gözlerinde onun.

Kentin altın madalyaları Oğuz'la Ziya... Bağırmayan, yoklamada bile ellerini kaldırmayan, başlarını uzatmayan, tersine saklanan, kıyı köşe herkeslerden kaçan kentin asıl sahipleri. Ruhlarını sanatın uçsuz bucaksız koynunda dinlendirmeyi

yeğleyen iki derviş.

Âhır ömrüne yansıyan güzelliklerden biri kara üzüm gözlerse, ötekisi kentin bu gerçek yalvaçları... Yaşlanmışlık duygusu içinde her yanını karıncalanmalar sarmışken şu son döneminde, şaşkırtıcı bir alazlanmayla sürüp giden cennet güzelliği... Bir gün, nasıl olmuşsa, anımsayamıyor bir türlü, yolunu kesiverişi Oğuz'un; Abi, ben kısa pantolonluydum, sen gasticilik yapıyordun, kocaman oldum, hâlâ gasticisin... Ben Oğuz Öz, deyip elini uzatışı sonra, bir yıldız bulutunun gidip gelişi karşılıklı aralarında... Çok sonra bir gün de gazeteye inivermeleleri; Bak bu Ziya, Hüsnü Abi, Ziya Yazıcı...

Uzulca sızmaları yaşamına, tanımıyor oysa, tanınması, Oğuz'un kendisini kaçırmışıyla; Hüsnü Abi, hadi gel seni kaçırayım... Nereye Oğuz; Yok yok, senin haberin yokmuş, gözlerin bağılmış...

Koluma giriyor Oğuz, Sarayköy'ün yampiri sokaklarından geçiyoruz arnavutkaldırım taşlarıyla eski bir gülümseyişi sürdüren, irimlerinden irimlerine atlıyoruz, bir-iki çıkmaz sokağın ucunda bitti sanılan yerlerden, mandallı kapıların önümüzü çıkardığı geçeneklerden, evlerin avlularından geçiyoruz. Geldik, diyor Oğuz, beni öylece bırakıp bir yeşilliğin içinde yitiveriyor. Öteden sesini duyuyorum; Gel gel Hüsnü Abi, sen de topla, bakıyorum, erik, demek bahar yine böyle; Yahu, diyorum, sahipleri bir şey demesin; Ne diycekler Hüsnü Abi, alt tarafı erik çalıyor, nüfusa mı kayıtlı bunlar? En güzellerini seçiyor Oğuz, dalı, yaprağı incitmeden, üzerlerinde çiyler ceplerini dolduruyor. Bir-iki bakınıyorum, elimi uzatır gibi yapıp geri indiriyorum, bir an pişmanlık duyguları yükseliyor içimde, sinermiş gibi yapıp yine yükseliyor..

Yeter bu kadar, diyor; sarkittiği dalı usulca bırakıp önüme düşüyor; alnına akşamın son kızılığı inmiş çivit mavisi eve yürüyor. Bodrum üzerine oturmuş, kısa parmaklıkları hayatla odalara bağlanmış bir ahşap ev. Oğuz'un olmalı, rahatlıyorum, bizim evin benzeri, işte tulumba da şuracıkta! Az ötede üzerinde muşamba tahta masa... Oğuz, cebindeki tase dolduruyor, tulumbanın kolunu çekip boca ediyor foşurtuları eriklerin üzerine. Yalakta yan yatmış, açılmadık rakı şişesini de görünce anlıyorum konuk geldiğimi.

Oğuz, içeriye sesleniyor; Hadi be Ziya, işin bitmedi mi daha? Az sonra Ziya, boyalara bulanmış güzelliğiyle hayatın parmaklığına uzanıyor; Hoş geldiniz, diyor; dağınıklığı toparlıyordum ben de... Nasıl ayırdına varmamışım, bir gazeteci, Sarayköylü olarak nasıl dikkatimi çekmemiş çocuk, ressam bu, ressam! Oğuz, masayı hazırlamaya girişirken tahta basamaklara yöneliyorum, odaya girer girmez de çarpılıyorum...

Yıllar sonra bir başka köşesinde yeniden keşfe çıkmıştır işte kenti, sanki bir kez daha heyecanla çuvaldan çuvala atlamıştır. Ziya orali olmazken dilini yutmuştur tablolar karşısında; Nasıl olur, nasıl olur?

Akşam bir başka Hüsnü'ye dönüşmüştür. Tarhan Toker'le konuştuğunda ya da Aylin Sarayköy Sesi'ne ilk indiğinde yaşadığına benzer bir duyguyla, içinde minicik göçüklerle. Yeniden sevmiştir kendisini, kentini, kentinde soluk alıp veren her şeyi... Koruk ekşisiyle yaptığı turşuyu çıkarmıştır Oğuz; Bunun korukları sizin bahçeden; Yahu oldu mu koruklar; Yok, geçen yıldan, bunu özellikle sana ayırdım Hüsnü Abi; Mmm, ne güzelmiş böyle, rah-

metli babasının yetiştirdiği yediverenin koruğu; Bak Hüsñü Abi, bu turfanda maltaeriği, kekre mekre idare ediyor, Hacı Mustafendilerin bahçesinden, e, yemiyor adamlar, hadi diyoruz biz de, iyilik yapalım şunlara... Nereden neyi toplamışsa Oğuz, tek tek söylüyor, adlar veriyor. Nasıl biliyorsun bütün bunları, diye soruyor şaşkınlıkla, gülüyor Oğuz; Ben bilirim Hüsñü Abi...

Oğuz bilinmedik yer bırakmamıştır; Sarayköy'ün bitki gen haritasını sen bana sor, süt mısırın endamlısı, ekmek ayvasının kabası, muşmulanın lezzetlisi, iri diş tatlı narın çatlamamış, eeşi narın cin gibi olmayanı hangi bahçelerde kayıtlıdır; hah, bi akşam da bizde açılalım, sana eeşi nardan bi salata yapayım Hüsñü Abi, rakının yanına. Ziya'nın manolyaları, begonvilleri sonra; oğlanın iştahına diyecek yoktur bu konuda, envai çeşit çiçek, meyve, sebze...

Gülmüşlerdir gecenin buğusu inerken yeşilliklere. Yaşamanın tadını yansıtan şakırtılar, sevinç kelebekleri gibi öteye beriye konup durmuştur.

Bir gitar görmüştür ortalarda. Ziya getirmiş olmalıdır içeriden. Oğuz'un kucağına bırakmıştır; Yeter artık, bak kediler seni bekliyor... Oğuz'u dinlemiştir soluk almadan; bir kozanın içine girip girip, ta derinlere, ana karnına, yumuşacık bırakmıştır kendini. Sonra çıkıp öteki mahzenlerini dolaşmıştır kentin... İnsanların ne çalgıya dönüşmüş yüreğiyle Oğuz Öz'den, ne tablolarında Sarayköy'ü yeniden yaratan Ziya Yazıcı'dan, ne de bütün bunları tek tek belgelemiş Tarhan Toker'den haberi vardır. O da sonradan yüz yüze gelmemiş midir bu gerçeklikle?

Aynı gün okul çıkışında evini arayıp bulmuş, çevre sokaklarda bir süre başıbozuk dolaşmış, her

seferinde Tarhan Toker'in evine çıkıp ama kapıyı çalmakla çalmamak arası kararsızlık yaşamış, akşamı yapmıştır. Tarhan Bey'in yaşadığını öğrenmiştir gazetede, o büyük gazeteciden. Demek Tarhan Toker yaşarken daha, kitapları İsmet İnönü Lisesi'nin mahzeninde kaderlerine terk edilmiştir; Kanaat Matbaası 1930, İnkılap Basımevi 1935, Vatan Matbaası 1933, İlkadım Matbaası 1936, nice nice kitap...

Randevu isteyip ziyaretine gitmiştir. Ağır ceviz uykuda ahşap bir sessizlikle karşılaşmıştır emekli tarih öğretmeni onu. Bardağında yarısı dolu kırmızı şarap... Kitapları, kent tarihi üzerine kendisiyle konuşmaya gelmiş *Sarayköy Sesi*'nin bu genç muhabiri karşısında enikonu heyecanlandığını gizlemeden... Yenilerde okuduğu başka bir kent gazetesinde adından 'rahmetli' olarak söz edildiğine değinmiştir buruk.

Röportajını yapmış, içinde bin tıkanma dışarı atmıştır kendisini...

Yıllar önce dizi halinde yayınlanan röportajını anımsıyor: 'Nerede Kentin Tarihi?' Söylenebilecek ne varsa tikiştirmiştir diziye, hırsızlığı dışında. Lise öğrencisinin yazıları oldukça yankı yaratsa da unutulup gitmiştir hemence, hele Tarhan Toker de ölünce.

Çuvallardan seçtiği kitaplarla, elyazmalarıyla doldurduğu tıklım tıklım odasında, bereket bir odası olmuştur çocukluğundan beri Hüsnü'nün, emekli öğretmenin kent tarihi üzerine yazdıklarını bulup ayırmış, defterden koparıldığı belli karmakarışık bir el yazısının doldurduğu üç-beş yaprağı, bu kitaplardan birinden düştüğünde görmüştür.

Katını açıp da okuduğunda irkilmiştir, hâlâ bel-

leğindedir satırlar, okur okumaz yerleşmiştir belleğine:

“Haddi zatında bir memleketin tarihi, o memleket dahilindeki şehirlerin tarihidir. Şehirlerin tarihi de münhasıran o şehrin ileri gelenlerinin tarihinden ibarettir. Ailelerin tarihi ise serapa bir kahramanlıklar ve alçaklıklar tarihidir. Binaenaleyh aileler, memleketlerin tarihinde çok mühim rol oynarlar.”

Kim yazmıştır bunu, anımsayamamıştır. El yazısı devam ediyordur... Tarhan Bey'in elinden mi çıkmıştır yoksa etkilenen biri mi döşenmiştir bunu böylece?

Çakırtılı tulumbadan foşurtuyla yüzüme su çarparken, davulun sesi yankılanıyor kulağımda, dayanamayıp davula eşlik ediyorum tulumbanın koluyla:

“Ça-lın da-vul-lar, daa-hız-lı ça-lın! Ken-tin ta-rihi-ni çal-dım ben, duy-run her-ke-se!..”

M. Sadık Aslankara

SİĞİNAK

Denizli'nin Sarayköy ilçesi; geleneksel Sakız Şenliği'nin bir araya getirdiği insanlar ve şenlik boyunca önümüze açılan pencereden izlediğimiz bir dizi hayat. Doğup büyüdüğü ilçeye Sakız Şenliği nedeniyle dönen, farklı dünyalara savrulmuş bir avuç insanın öyküsü geriye dönüşlerle anlatılırken, Sarayköy de, bir roman kahramanı olarak beliriyor, sanki soluk alıp veriyor ve sakinlerinin yaşamını olduğu kadar okuru da kuşatıyor, sarıp sarmalıyor. Bir çiçek dübününden bakarcasına önümüzden kayıp geçen, birbirine dolanan, kesişen yaşamlarla birlikte romanın başkahramanı olan 'kasaba', roman boyunca bir yün yumağı gibi çözülüyor, açılıyor, yüzeyin altını, buzdağının geri kalanını seriyor gözlerimizin önüne. Derinlere gömülü sırlar, sapkın kişilikler, kırık düşler, kasaba sınırlarını zorlayan cinsellikler ve elbette insanların yaşamları üzerine söz sahibi olan 'kasaba'. Yüzeyde sığ, derinde çok katmanlı dünyalar sergileyen Sarayköy de, Sakız Şenliği de, romanın dokusunu renklendiren farklı kimlikler de *M. Sadık Aslankara*'nın romanında aslında birer simge, birer metafor. Taşra yaşantısını farklı bir boyutta ele alan, içinden anlatan *Sığınak*, 'taşranın kalbine bir yolculuk'.

ISBN 975-07-0301-4

Kapaktaki resim: JOANIE SCHWARZ

9 789750 703010

<http://www.canyayinlari.com>